



Sygn. akt II CSKP 1344/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Beata Janiszewska

SSN Mariusz Łodko

w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości H. spółka akcyjna w upadłości
likwidacyjnej w G.

przeciwko "C. w P." spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w P.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 26 maja 2022 r.,

na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 20 maja 2019 r., sygn. akt I AGa [...]

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania, pozostawiając
temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 20 maja 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) po rozpoznaniu sprawy z powództwa Syndyka Masy Upadłości H. Spółki Akcyjnej w upadłości likwidacyjnej w G. przeciwko „C. - Stoczni Rzecznej w P.” spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w P. o zapłatę, na skutek apelacji Pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w G. z 8 czerwca 2018 r., oddalił apelację oraz zasądza od Pozwanej na rzecz Powoda kwotę 8.100 zł (osiem tysięcy sto złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Powód wniósł pozew o zapłatę, w którym domagał się zasądzenia od Pozwanej na swoją rzecz kwoty 913.829,88 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 18 kwietnia 2017 r. do dnia zapłaty oraz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych z uwzględnieniem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

W odpowiedzi na pozew Pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od Powoda na rzecz Pozwanej kosztów procesu, zaprzeczając jakoby była zobowiązana do zapłaty na rzecz powoda należności wskazanych w pozwie.

Wyrokiem z 8 czerwca 2018 r. Sąd Okręgowy w G. zasądził od Pozwanej kwotę 913.829,88 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 18 kwietnia 2017 r. do dnia zapłaty (pkt I) oraz zasądził od Pozwanej na rzecz powoda kwotę 10.817 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt II).

Sąd Okręgowy ustalił, że 23 lipca 2013 r. H. Spółka Akcyjna w G. zawarła z C. w P. Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w P. umowę dostawy, której przedmiotem było wyprodukowanie czterech sztuk pontonów bez nadbudów pod konstrukcję, jednej przystani i trzech przystanków wodne oraz 121 pływaków pod pawilony usługowe wraz z zabezpieczeniem antykorozyjnym w/w elementów na potrzeby Zadania Inwestycyjnego pn. „Z.”, realizowanego przez H. na podstawie kontraktu z zamawiającym Miastem W..

Strony ustaliły pierwotnie w punkcie 8 umowy, że wykonawca w zamian za zrealizowanie dostawy zgodnie z umową oraz za usunięcie wad i/lub usterek tych dostaw wynikających z winy dostawcy zobowiązuje się zapłacić dostawcy kwotę nie

niższą niż 8.980.718,00 zł netto, przy czym ostateczna cena zostanie ustalona na podstawie obmiarów wykonanych zgodnie z warunkami umowy. Strony uzgodniły, że za dostawy niezrealizowane nie należy się zapłata.

Integralną część umowy stanowiły Warunki Szczególne Umowy, Warunki Ogólne Umowy, Specyfikacje techniczne, rysunki, instrukcje i opisy dotyczące inwestycji w zakresie przedmiotu niniejszej umowy dostawy, Harmonogram Dostaw, Opis Zakresu Dostaw.

Pozwana miała wystawiać faktury VAT w cyklu miesięcznym, za wykonane prace, zakupione materiały lub dostawy zrealizowane i odebrane, przyjęte w danym okresie rozliczeniowym, na podstawie zatwierdzonych Protokołów Odbioru Dostaw, w oparciu o Karty Obmiarów sporządzone z kolei w oparciu o ilość faktycznie wykonanych prac, potwierdzone przez przedstawiciela powoda. H. niezwłocznie po podpisaniu umowy zobowiązana była do wypłaty Pozwanej zaliczki w wysokości 750.000 zł brutto. Kolejna zaliczka w kwocie brutto 750.000,00 zł miała zostać wypłacona do 19 lipca 2013 r.

Dla uzyskania płatności częściowej Pozwana zobowiązana była dostarczyć H.: a) faktury VAT wystawione zgodnie z warunkami umowy; b) Protokół Odbioru Tymczasowego Dostaw sporządzony dla celów rozliczeniowych i zatwierdzony przez H.. Dla uzyskania płatności za dostawę kompletnych elementów Dostaw, Pozwana miała H. dostarczyć: a) faktury VAT wystawione zgodnie z warunkami umowy; b) świadectwa przeprowadzenia testów i prób; c) świadectwa gwarancji wystawione przez Pozwaną; d) świadectwo kontroli wystawione przez upoważnione służby; e) świadectwa pochodzenia, oświadczenie producenta, że wyroby są dopuszczone do obrotu i stosowania i posiadają wymagane prawem oznaczenia i certyfikaty, świadectwa dopuszczenia, aprobaty techniczne; f) Protokół Odbioru Dostawy zatwierdzony przez H.) atesty, świadectwa jakości, certyfikaty, aprobaty wymagane polskimi normami i przepisami.

W Warunkach Szczególnych Umowy strony zastrzegły klauzulę prawa odstąpienia od umowy wraz z karą umowną za odstąpienie.

Zgodnie z klauzulą 24.6, w przypadku, gdy jedna ze stron odstąpi od umowy z przyczyn, za które odpowiedzialność ponosi druga strona, strona winna odstąpienia zapłaci drugiej karę umowną w wysokości 10% ceny umownej brutto określonej w umowie. Zgodnie natomiast z klauzulą 24.7, jeżeli wykonawca (H. Spółka Akcyjna): a) zostanie uznana za niezdolną do zapłacenia swoich długów, dojdzie do złożenia wniosku o likwidację lub rozwiązanie, albo stanie się niewypłacalna lub zostanie wszczęte postępowanie przewidziane w ustawie Prawo upadłościowe i naprawcze lub jeżeli zostaną podjęte przeciwko H. działania prawne zabezpieczające obce interesy na znaczącej części jej środków, lub jeśli nastąpi działanie lub wydarzenie jej dotyczące lub jej majątku, które zgodnie z obowiązującym prawem będzie miało charakter podobny do wymienionych poprzednio aktów lub wydarzeń lub jeśli zostanie zajęty lub zabezpieczony jej majątek w takim zakresie, że wykonanie przedmiotowej umowy będzie zagrożone; b) będzie się uchylała od wypełnienia swoich zobowiązań wynikających z dokumentów umowy i pomimo dodatkowego wezwania, nie przystąpi do realizacji zobowiązań zgodnie z dokumentami umowy, to w każdym takim przypadku - bez ograniczania innych praw i środków zaradczych - pozwanej będzie przysługiwać prawo przerwania realizacji umowy lub odstąpienia od niej ze skutkiem natychmiastowym w terminie 60 dni od dnia, w którym strona uprawniona dowiedziała się o fakcie stanowiącym podstawę do odstąpienia od umowy, bez odszkodowania dla H., nie uwalniając jej ze zobowiązań i odpowiedzialności wynikających z przedmiotowej umowy dostawy.

Postanowienia klauzuli 24.6 stosowało się odpowiednio w przypadku odstąpienia od umowy Dostawcy.

Ostateczna cena miała zostać ustalona na podstawie pomiarów wykonanych zgodnie z warunkami umowy.

W czasie trwania umowy sporządzono w sumie 13 protokołów odbioru robót, z których jedenaście zostało podpisanych przez obie strony umowy. Ostatnie dwa protokoły zostały podpisane jedynie przez stronę pozwaną. Po sporządzeniu i podpisaniu protokołów, Pozwana wystawiała stosowne faktury VAT w oparciu o kwoty wskazane w przedmiotowych protokołach.

W sumie H. Spółka Akcyjna zapłaciła na rzecz Pozwanej łączną kwotę 1.601.590,07 zł brutto tytułem zaliczek, przy czym rozliczona została kwota 1.283.175,51 zł brutto. W konsekwencji nierozliczona została między stronami kwota 318.414,56 zł brutto jako nadpłacona.

H. Spółka Akcyjna zapłaciła Pozwanej także kwotę 913.829,88 zł za wykonanie 33 pływaków, co zostało potwierdzone w treści dokumentu określonego jako „Rozliczenie umowy z H.” sporządzonego w dniu 9 czerwca 2015 r. i podpisanego przez wiceprezesa zarządu Pozwanej stanowiącego załącznik do zgłoszenia wierzytelności dokonanego przez pozwaną w postępowaniu upadłościowym.

Część pływaków wykonanych przez Pozwaną została odebrana przez H. Spółkę Akcyjną.

Po powzięciu wiadomości o wszczęciu w stosunku do H. Spółki Akcyjnej postępowania przewidzianego w ustawie Prawo upadłościowe i naprawcze (postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości) pismem z 13 lutego 2015 r. skierowanym do H. Pozwana złożyła oświadczenie o odstąpieniu od umowy z 23 lipca 2013 r. ze skutkiem natychmiastowym, bez odszkodowania dla wykonawcy, nie uwalniając jednocześnie wykonawcy z zobowiązań i odpowiedzialności wynikających ze wskazanej umowy dostawy.

W piśmie tym wskazała także, że na podstawie klauzuli 24.6 Warunków Szczególnych Umowy Dostawy nalicza H. Spółce Akcyjnej karę umowną w wysokości 10% ceny umownej brutto w wysokości 1.083.757,19 zł. Pozwana w piśmie tym wskazała również, że H. nie uregulowała należności w wysokości 98.805,21 zł wskazanej w fakturze VAT z 07 stycznia 2015 r.

Postanowieniem z 20 marca 2015 r. Sąd Rejonowy w G. ogłosił upadłość H. Spółki Akcyjnej w G., wyznaczył sędziego-komisarza w osobie Sędziego Sądu Rejonowego w G. oraz Syndyka masy upadłości.

Postanowieniem z 11 czerwca 2015 r. wydanym na wniosek Syndyka masy upadłości H. Spółki Akcyjnej w upadłości likwidacyjnej w G. Sędzia Komisarz

wyraził zgodę na odstąpienie przez Syndyka od umowy wzajemnej łączącej upadłą z pozwaną, tj. umowy dostawy z 23 lipca 2013 r.

W piśmie z 25 czerwca 2015 r. Pozwana jako wierzyciel dokonała zgłoszenia swoich wierzytelności w postępowaniu upadłościowym obejmującym likwidację majątku H. Spółki Akcyjnej w kwocie 35.035 zł. Jednocześnie w zgłoszeniu wierzytelności Pozwana złożyła oświadczenie o potrąceniu przysługującej jej wierzytelności w wysokości 1.267.279,44 zł z wierzytelnością przysługującą upadłemu w wysokości 1.232.244,44 zł do wysokości wierzytelności niższej, z czego do zapłaty na rzecz pozwanej pozostaje kwota 35.035 zł objęta zgłoszeniem wierzytelności.

Do zgłoszenia Pozwana załączyła dokument z 9 czerwca 2015 r. określony jako Rozliczenie umowy z H. podpisany przez wiceprezesa jej zarządu. W rozliczeniu tym wskazała łączną wartość umowy dostawy z 23 lipca 2013 r., tj. 10.837.571,97 zł brutto, kwotę wpłaconych zaliczek w wysokości 1.601.890,07 zł brutto, kwotę zaliczek rozliczonych w wysokości 1.283.175,15 zł brutto, wartość prac zafakturowanych i zapłaconych w wysokości 7.912.903,00 zł brutto, wartość prac zafakturowanych i niezapłaconych w wysokości 98.905,21 zł brutto.

W przedmiotowej tabeli Pozwana wskazała kwoty, które należne były od pozwanej H., w tym kwotę 318.414,56 zł, tj. różnicę między wartością zaliczek zapłaconych i zaliczek rozliczonych, a także kwotę 913.829,88 zł jako wartość prac zafakturowanych i zapłaconych za 33 sztuki pływaków.

Pismem z 17 lutego 2017 r. Syndyk masy upadłości H. Spółki Akcyjnej w upadłości likwidacyjnej w G. złożył wniosek o zawezwanie pozwanej do próby ugodowej w sprawie wydania 33 sztuk pływaków pod pawilony usługowe wraz z zabezpieczeniem antykorozyjnym wykonanych zgodnie z umową z 23 lipca 2013 r. o łącznej wartości 913.829,88 zł oraz zapłaty w w/w terminie kwoty 13.318.414,56 zł tytułem nierozliczonych zaliczek albo zapłaty kwoty 1.232.244,44 zł, na którą składają się kwota w wysokości 913.829,88 zł tytułem wynagrodzenia za 33 sztuki pływaków oraz kwota 318.414,56 zł tytułem nierozliczonych zaliczek.

Pismem z 10 kwietnia 2017 r. Syndyk masy upadłości H. Spółki Akcyjnej w upadłości likwidacyjnej w G. skierował do Pozwanej oświadczenie o odstąpieniu od umowy dostawy wraz z wezwaniem do wydania przedmiotu umowy oraz zapłaty. W piśmie tym Syndyk uznał za nieważne postanowienia umowy zastrzegające na wypadek ogłoszenia upadłości zmianę lub rozwiązanie stosunku prawnego, którego stroną jest upadły (klauzula 24.7 umowy) i wskazał na bezzasadność złożonego przez pozwaną oświadczenia o odstąpieniu od umowy i obciążenia upadłego karami umownymi. W tym samym piśmie Syndyk wezwał Pozwaną do wydania do 14 kwietnia 2017 r. 33 sztuk pływaków pod pawilony usługowe wraz z zabezpieczeniem antykorozyjnym wykonanych zgodnie z umową z dnia 23 lipca 2013 r. o łącznej wartości 913.829,88 zł oraz zapłaty w w/w terminie kwoty 318.414,56 zł tytułem nierozliczonych zaliczek albo zapłaty kwoty 1.232.244,44 zł, na którą składają się kwota w wysokości 913.829,88 zł tytułem wynagrodzenia za 33 sztuki pływaków oraz kwota 318.414,56 zł tytułem nierozliczonych zaliczek.

W piśmie z 13 kwietnia 2017 r. Pozwana wskazała na skuteczność złożonego przez siebie w dniu 13 lutego 2015 r. oświadczenia o odstąpieniu od umowy oraz na zasadność naliczenia z tego tytułu kar umownych. Jednocześnie podniosła, że oświadczenie Syndyka o odstąpieniu od umowy dostawy jest bezskuteczne, podobnie jak wezwanie do wydania 33 sztuk pływaków oraz żądanie zapłaty wobec dokonanego przez pozwaną potrącenia wzajemnych wierzytelności.

W dacie odstąpienia od umowy dostawy Pozwana miała w swoim posiadaniu 33 sztuki pływaków, które przygotowywała w ramach wykonania umowy dostawy zawartej z H. Spółką Akcyjną, z czego 10 było gotowych, reszta znajdowała się na różnych etapach produkcji.

Sąd I instancji uznał, że do rozwiązania umowy doszło z chwilą dojścia do H. Spółki Akcyjnej w G. oświadczenia pozwanego o odstąpieniu od umowy z 13 lutego 2015 r. ze skutkiem natychmiastowym, tj. w dniu 18 lutego 2015 r. Według stanu na dzień 18 lutego 2015 r. pozwany mimo iż na 33 pływalki otrzymał od H. środki, nie ukończył wykonania tej partii pływaków, bowiem jak wynika z zebranego w sprawie materiału dowodowego 10 sztuk wykonał, a budowa 23 sztuk była na różnym etapie produkcji. Pozwany w zgłoszeniu wierzytelności oraz załączonym do

niego rozliczeniu z 9 czerwca 2015 r. wskazał, że uznaje należność H. Spółki Akcyjnej w G. w kwocie 913.829,88 zł brutto z tytułu prac zafakturowanych i zapłaconych za 33 sztuki pływaków, a swojego zobowiązania polegającego na wydaniu powodowi tych pływaków nie wykonał dokonując ich zbycia na rzecz S. Spółki Akcyjnej, która przejęła po H. wykonanie zadania inwestycyjnego. Jednocześnie w rozliczeniu stanowiącym załącznik do zgłoszenia wierzytelności wskazał, że przysługuje mu wierzytelność w kwocie 84.617,04 zł (którą potrącił z wierzytelnością powoda) odpowiadająca wartości prac do zakończenia budowy 33 sztuk pływaków, które miały zostać przez niego wykonane już po odstąpieniu od umowy, na którą to okoliczność przedstawił jednostronny protokół odbioru nr 13/2015 z 9 czerwca 2015 r.

Powyższe potwierdza, że wolą pozwanego nie było odstąpienie od umowy w części dotyczącej 33 pływaków, za które otrzymał już znaczną część wynagrodzenia. Wobec tego, że strony nie łączy już więź zobowiązaniowa i świadczenie nie jest możliwe do wykonania w naturze, bowiem Pozwany pływakami nie dysponuje i nie ma możliwości ich wydania, roszczenie Powoda o wykonanie zobowiązania uległo przekształceniu w roszczenie odszkodowawcze o zapłatę kwoty odpowiadającej uiszczonemu wynagrodzeniu, za które powód nie otrzymał ekwiwalentnego świadczenia, a jego podstawę prawną stanowi art. 471 k.c.

Gdyby uznać, że odstąpienie Pozwanej czy też odstąpienie samego Powoda od umowy doprowadziło do unicestwienia umowy także w zakresie spoczywającego na nim obowiązku wydania pływaków na skutek odpadnięcia podstawy świadczenia, to w takiej sytuacji podstawę żądania zwrotu przez Powoda uiszczonej na rzecz pozwanego kwoty 918.829,88 zł stanowiłyby przepisy dotyczące nienależnego świadczenia (art. 410 k.c.) i powództwo zasługiwałoby na uwzględnienie na tej podstawie.

W każdej z tych sytuacji Pozwana byłaby zobowiązana do dokonania na rzecz powoda zapłaty kwoty dochodzonej pozwem.

Pozwana mogłaby jednak uwolnić się od obowiązku zapłaty dochodzonej pozew kwoty w sytuacji, gdyby Sąd uznał za zasadny podniesiony w odpowiedzi na pozew zarzut potrącenia wzajemnej wierzytelności w związku z oświadczeniem o potrąceniu wierzytelności pozwanego w łącznej kwocie 1.267.279,44 zł z wierzytelnościami upadłego w kwocie 1.232.244,44 zł dokonany w treści zgłoszenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym.

Sąd Okręgowy zważył, że w myśl art. 93 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. nr 60, poz. 535 ze zm.) potrącenie wierzytelności upadłego z wierzytelnością wierzyciela jest dopuszczalne, jeżeli obie wierzytelności istniały w dniu ogłoszenia upadłości, chociażby termin wymagalności jednej z nich jeszcze nie nastąpił. Z kolei ust. 2 cytowanego przepisu stanowi, że do potrącenia przedstawia się całkowitą sumę wierzytelności upadłego, a wierzytelność wierzyciela tylko w wysokości wierzytelności głównej wraz z odsetkami naliczonymi do dnia ogłoszenia upadłości.

Zgodnie z art. 96 Prawa upadłościowego i naprawczego, wierzyciel, który chce skorzystać z prawa potrącenia, składa o tym oświadczenie nie później niż przy zgłoszeniu wierzytelności. Art. 245 ust. 1 pkt 5 Prawa upadłościowego i naprawczego stanowi natomiast, że na liście wierzytelności umieszcza się w osobnych rubrykach informację, czy wierzycielowi przysługuje prawo potrącenia. Jednocześnie w oparciu o ust. 2 jeżeli syndyk zaprzecza w całości lub części oświadczeniom wierzyciela, uzasadnia to w osobnej rubryce.

Postanowieniem z 20 marca 2015 r. Sąd Rejonowy w G. ogłosił upadłość H. Spółki Akcyjnej w G. obejmującą likwidację jej majątku oraz wezwał wierzycieli upadłego, aby w terminie 3 miesięcy od daty obwieszczenia o ogłoszeniu upadłości zgłosili swoje wierzytelności w stosunku do upadłego.

W piśmie z 25 czerwca 2015 r. Pozwana jako wierzyciel dokonała zgłoszenia swoich wierzytelności w postępowaniu upadłościowym obejmującym likwidację majątku H. Spółki Akcyjnej w kwocie 35.035 zł. Jednocześnie w zgłoszeniu wierzytelności (pkt 2 zgłoszenia wierzytelności) Pozwana złożyła oświadczenie o potrąceniu przysługującej jej wierzytelności w wysokości 1.267.279,44 zł z

wierzytelnością przypadającą upadłemu w wysokości 1.232.244,44 zł do wysokości wierzytelności niższej, z czego do zapłaty na rzecz pozwanej pozostaje kwota 35.035 zł objęta zgłoszeniem wierzytelności. Do zgłoszenia pozwana załączyła dokument z 9 czerwca 2015 r. określony jako Rozliczenie umowy z H. podpisany przez wiceprezesa jej zarządu dyrektora produkcji K. M.. W rozliczeniu wskazała łączną wartość umowy dostawy z 23 lipca 2013 r., tj. 10.837.571,97 zł brutto, kwotę wpłaconych zaliczek w wysokości 1.601.890,07 zł brutto, kwotę zaliczek rozliczonych w wysokości 1.283.175,15 zł brutto, wartość prac zafakturowanych i zapłaconych w wysokości 7.912.903,00 zł brutto, wartość prac zafakturowanych i niezapłaconych w wysokości 98.905,21 zł brutto. W przedmiotowej tabeli Pozwana wyszczególniła także kwoty należne jej od H., tj. 1.083.757,19 zł brutto tytułem naliczonej kary umownej za odstąpienie, kwotę 98.905,21 zł brutto tytułem nieopłaconej faktury VAT, kwotę 84.617,04 zł brutto jako wartość prac do zakończenia budowy 33 sztuk pływaków, tj. wykończenia ich w taki sposób by nie przedstawiały wartości złomu (razem 1.267.279,44 zł brutto). Pozwana wskazała także kwoty, które należne były od pozwanej H., w tym kwotę 318.414,56 zł, tj. różnicę między wartością zaliczek zapłaconych i zaliczek rozliczonych, a także kwotę 913.829,88 zł jako wartość prac zafakturowanych i zapłaconych za 33 sztuki pływaków.

Na listę wierzytelności w postępowaniu upadłościowym pozwana nie zgłosiła łącznej kwoty przysługujących jej wobec upadłego wierzytelności 1.267.279,44 zł, ale jedynie wierzytelność w wysokości 35.035 zł, która pozostała po dokonaniu potrącenia dokonanego w pkt 2 zgłoszenia wierzytelności, co wynika wprost z treści pkt 1 i 2 zgłoszenia wierzytelności. W ocenie Sądu Pozwana chcąc dokonać prawidłowego zgłoszenia na listę wierzytelności i skorzystać z możliwości potrącenia wzajemnej wierzytelności z wierzytelnościami upadłego, winna dokonać zgłoszenia wierzytelności w łącznej kwocie 1.267.279,44 zł i oświadczyć, że korzysta z możliwości potrącenia tej wierzytelności ze wzajemną wierzytelnością upadłego w kwocie 1.232.244,44 zł. Powyższa powinność wynika z analizy przepisu art. 96 Prawa upadłościowego i naprawczego, zgodnie z którym wierzyciel, który chce skorzystać z prawa potrącenia, składa o tym oświadczenie nie później niż przy zgłoszeniu wierzytelności oraz przepis art. 245 ust. 1 pkt 5 Prawa

upadłościowego i naprawczego, który stanowi, że na liście wierzytelności umieszcza się w osobnych rubrykach informację, czy wierzycielowi przysługuje prawo potrącenia. Jednocześnie na podstawie ust. 2, jeżeli syndyk zaprzecza w całości lub części oświadczeniom wierzyciela, uzasadnia to w osobnej rubryce.

W ocenie Sądu I instancji potrącenie może dotyczyć tylko wierzytelności zgłoszonej do masy, zaś Pozwana nie zgłosiła w ogóle na listę wierzytelności tej części własnej wierzytelności, która miałaby ulec umorzeniu na skutek potrącenia z wzajemną wierzytelnością upadłego obejmującą m.in. kwotę 913.829,88 zł stanowiącą wartość prac zafakturowanych i zapłaconych za 33 sztuki pływaków, które nie zostały Syndykowi wydane, ograniczając się w zasadzie do złożenia oświadczenia w przedmiocie jej potrącenia z wierzytelnościami upadłego. W ocenie Sądu Okręgowego treść zgłoszenia wierzytelności Pozwanej prowadzi do sytuacji, w której wobec dokonania jedynie zgłoszenia kwoty 35.035 zł syndyk i upadły nie będą składać oświadczenia co do uznania bądź odmowy uznania wierzytelności pozwanego w kwocie wyższej, a nie zgłoszonej na listę wierzytelności, a sędzia komisarz bądź sąd upadłościowy nie będą badać istnienia tej wierzytelności i jej zdolności do potrącenia (orzeczeniem w tym przedmiocie byłoby orzekaniem ponad żądanie objęte zgłoszeniem wierzytelności), bowiem nie została ona prawidłowo zgłoszona, w odniesieniu do niej w zgłoszeniu wierzytelności pozwana złożyła jedynie oświadczenie o potrąceniu bez dokonania zgłoszenia na listę.

Sąd Okręgowy w świetle powyższych rozważań uznał za niedopuszczalny zarzut potrącenia zgłoszony przez pozwaną w odpowiedzi na pozew, co czyni zbędnym badanie istnienia wierzytelności pozwanej zgłoszonych do potrącenia z wierzytelnością powoda.

Sąd Okręgowy uznał, że dochodzone pozwem roszczenie w pełni zasługuje na uwzględnienie i na mocy art. 471 k.c. i art. 481 § 1 k.c. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 913.829,88 zł wraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 18 kwietnia 2017 r. (mając na uwadze, że w piśmie z dnia 10 kwietnia 2017 r. Syndyk wezwał pozwanego do wydania pływaków bądź zapłaty w terminie do 14 kwietnia 2017 r.) do dnia zapłaty.

Apelację od wyroku złożyła Pozwana, zaskarżając wyrok w całości. Wyrokowi zarzuciła I) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 65 § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i dokonanie błędnej wykładni oświadczenia woli Pozwanej wyrażonej w dokumencie zgłoszenia wierzytelności Pozwanej z 25 czerwca 2015 r., 2) naruszenie przepisów postępowania tj. art. 233 § 1 k.p.c., 3) naruszenia prawa materialnego tj. art. 96 ustawy - Prawo upadłościowe i naprawcze w brzmieniu obowiązującym dla postępowania upadłościowego dotyczącego Powoda, 4) art. 498 § 2 k.c. w zw. z art. 498 § 1 k.c. i art. 93-95 Prawa upadłościowego i naprawczego poprzez ich niezastosowanie, 5) naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 § 1 k.p.c.

Pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, a także o zasądzenie od Powoda na rzecz Pozwanej zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Powód w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie w całości i zasądzenie od Pozwanej na rzecz Powoda kosztów procesu za II instancję, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny uznał apelację Pozwanej za niezasadną.

Skargę kasacyjną na orzeczenie Sądu II instancji oddalającą apelację wniosła Pozwana, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, tj. art. 60 w zw. z art. 65 § 1 k.c., art. 96 ustawy - Prawo upadłościowe i naprawcze w brzmieniu obowiązującym dla postępowania upadłościowego dotyczącego Powoda, art. 498 § 2 k.c. w zw. z art. 498 § 1 k.c. i art. 93-95 ustawy - Prawo upadłościowe i naprawcze.

Skarżąca wniosła o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z 20 maja 2019 r. w całości i orzeczenie przez Sąd Najwyższy co do istoty sprawy, tj. oddalenie powództwa w całości, względnie o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z 20 maja 2019 r. w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w (...) lub Sądowi równorzędnemu, a także

nakazanie zwrotu wyegzekwowanego świadczenia zasądzonego w/w wyrokiem. Skarżąca wniosła ponadto o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, od Powoda na rzecz Pozwanej według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną Powód wniósł o jej oddalenie oraz o zasądzenie od Pozwanej na rzecz Powoda kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 96 p.u. wynika, że wierzyciel, który chce skorzystać z prawa potrącenia, składa o tym oświadczenie nie później niż przy zgłoszeniu wierzytelności. Potrącenie może dotyczyć tylko wierzytelności zgłoszonej do masy upadłości, skoro termin na oświadczenie o potrąceniu został powiązany ze zgłoszeniem wierzytelności (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 7 kwietnia 2017 r., sygn. akt V CSK 519/16 (niepublikowany). Trafnie wskazał Sąd *meriti*, iż dochodzenie wierzytelności (a potrącenie jest sposobem tego dochodzenia) w procesie toczącym się równolegle z postępowaniem upadłościowym dopuszczalne jest tylko wtedy, gdy spór o tę wierzytelność został wszczęty przed ogłoszeniem upadłości, a ponadto w postępowaniu upadłościowym wyczerpano tryb określony ustawą do umieszczenia jej na liście wierzytelności. Jeśli przesłanka ta nie jest spełniona, wierzyciel może dochodzić swej wierzytelności w odrębnym procesie dopiero po umorzeniu lub zakończeniu postępowania upadłościowego. Skutkiem potrącenia jest umorzenie obu wierzytelności do wysokości wierzytelności niższej (art. 498 § 2 k.c.). Potrącenie prowadzi do umorzenia wierzytelności należnej masie upadłości i jest sposobem zaspokojenia się z masy. Możliwość umarzania wierzytelności wchodzących w skład masy upadłości, już w czasie jej trwania poza postępowaniem upadłościowym, byłaby niczym nieuzasadnionym uprzywilejowaniem jednego z wierzycieli.

Kluczowe znaczenie w niniejszej sprawie ma wykładnia oświadczenia woli Pozwanej wyrażonej w dokumencie zgłoszenia przez nią wierzytelności

z 25 czerwca 2015 r. W obecnie bowiem Sądów *meriti*, z treści zgłoszenia wierzytelności przez Pozwaną nie wynikał zamiar objęcia zgłoszeniem kwoty przedstawionej do potrącenia. W tym zakresie nie zasługiwał według Sądu *ad quem* na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 65 § 1 k.c.

Art. 65 k.c. zawiera ogólną regułę i obejmuje generalne dyrektywy wykładni oświadczeń woli.

Zgodnie z art. 65 § 1 k.c., oświadczenie woli należy tak tłumaczyć, jak tego wymagają ze względu na okoliczności, w których złożone zostało, zasady współżycia społecznego oraz ustalone zwyczaje. Zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym stanowi jednostronną czynność prawną zgłaszającego (wierzyciela). Wykładnia polega zatem na odtworzeniu sensu oświadczenia woli wyrażonego w określonym zachowaniu osoby je składającej.

Znaczenie oświadczenia woli ujętego w formie pisemnej ustala się przyjmując za podstawę przede wszystkim tekst dokumentu. Przy jego interpretacji podstawowa rola przypada językowym regułom znaczeniowym, z tym, że uwzględnia się w szczególności ustalone zwyczaje co do posługiwania się określonymi zwrotami przez środowisko lub grupę zawodową, do której należą strony, a dopiero potem powszechne reguły językowe. Wykładni poszczególnych wyrażeń dokonuje się z uwzględnieniem kontekstu, w tym także związków treściowych występujących między zawartymi w tekście postanowieniami. Nie można przyjąć takiego znaczenia interpretowanego zwrotu, który pozostawałby w sprzeczności z pozostałymi składnikami wypowiedzi, kłóciłoby się to bowiem z założeniem o racjonalnym działaniu uczestników obrotu prawnego (wyrok Sądu Najwyższego z 29 kwietnia 2009 r., sygn. akt II CSK 614/08, OSNC 2010, z. 2, poz. 32). Sąd nie powinien poprzestawać na wykładni literalnej wyłącznie jednego fragmentu oświadczenia, lecz uwzględnić całe oświadczenie ujęte w dokumencie, okoliczności, w jakich zostało złożone, zasady współżycia społecznego, ustalone zwyczaje, zamiar strony składającej oświadczenia oraz jego cel. Konieczne jest przy tym uwzględnienie kontekstu sytuacyjnego (*verba legis*: „ze względu na okoliczności, w których złożone zostało”, art. 65 § 1 k.c.).

W niniejszej sprawie zarówno kontekst, tj. zachowania stron i składane przez nie dokumenty, jak i cel złożenia oświadczenia w postaci zgłoszenia przez Pozwaną wierzytelności, nakazują przyjąć, że zgłoszona została wierzytelność obejmująca nie wyłącznie wyrażoną w części pierwszej zgłoszenia kwotę niższą, tj. w pkt 1 kwotę 35.035 zł, lecz tę, która została ujęta jako podlegająca potrąceniu w pkt 2, tj. 1.267.279,44 zł. Z uzasadnienia zgłoszenia wynika wprost wskazanie, iż w ocenie Pozwanej przysługuje jej jako uprawnionej wierzytelność w sumie na kwotę 1.267.279,44 zł (z wyszczególnieniem z jakich tytułów). Jednocześnie w samym zgłoszeniu wierzyciel także złożył oświadczenie o potrąceniu tej wierzytelności z wierzytelnością przysługującą Upadłemu w wysokości 1.232.244,44 zł. Trudno byłoby zakładać racjonalność działania wierzyciela zgłaszającego wierzytelność (w dodatku w tym samym dokumencie) z jednoczesnym wskazaniem innej, która podlegać miałaby potrąceniu, choć nie mogłaby być potrącona jako niezgłoszona. Tym samym ujęcie tych kwot (niższej oraz wyższej) w dwu różnych częściach tego samego dokumentu nie może prowadzić do wniosku, iż dla wykładni treści tego oświadczenia woli znaczenie decydujące przypisać należy formalnemu wyodrębnieniu tylko jednej z tych kwot we właściwej, pierwszej części zgłoszenia. Takie ujęcie należy potraktować co najwyżej jako błędny sposób wyszczególnienia zgłaszanej kwoty. Co więcej, samo ujęcie w sposób wskazany przez wierzyciela (Pozwaną), skoro może prowadzić do powstania wątpliwości co do tego, w jakiej wysokości została zgłoszona jej wierzytelność, wymagała wyjaśnienia tej okoliczności.

Trafności powyższych wniosków nie zmienia ogólne reguły wykładni oświadczeń woli składanych indywidualnym adresatom, a takim jest przedmiotowe zgłoszenie (stanowiące jednocześnie jednostronną czynność prawną Pozwanej). Jakkolwiek bowiem należy w takim przypadku za miarodajny uznać sens ustalony z perspektywy odbiorcy oświadczenia woli (jego adresata, zob. Z. Radwański, A. Olejniczak, *Prawo cywilne - część ogólna*, wyd. 14, Warszawa 2017, s. 267-268), to jednak wymaga to oceny staranności i rozsądnosci w podejmowaniu przez niego zabiegów interpretacyjnych, a zatem konieczne jest zastosowanie kryteriów obiektywnych, a nie indywidualnych (subiektywnych). Te zaś w niniejszej sprawie wiążą się z założeniami, o których była mowa powyżej, a zatem dotyczących

konieczności ustalenia związków treści poszczególnych części treści dokumentu, które dopiero w całości pozwalają otworzyć jego sens i rozsądną treść.

Z uwagi na treść art. 29 § 2 i 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2021 r., poz. 1904) Sąd Najwyższy, nie mając kompetencji do pominięcia stosowania przepisów ustawy, co wprost wynika z art. 179 ust. 1 Konstytucji RP, a także mając na względzie niepodważalność powołania sędziego na podstawie art. 179 Konstytucji RP, odstąpił od oceny prawidłowości powołania sędziów w składzie Sądu *ad quem* oraz w postępowaniu zainicjowanym skargą kasacyjną w niniejszej sprawie (na etapie tzw. przedsądu), a w konsekwencji ważności postępowania czy skuteczności orzeczenia z powyższych względów z uwagi na ich niedopuszczalność, co wynika z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 7 października 2021 r., sygn. K 3/21, zaś w zakresie skuteczności wstrzymania („zawieszenia stosowania”) przepisów ustawy o Sądzie Najwyższym z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 14 lipca 2021 r., sygn. P 7/20 (OTK ZU nr A/2021, poz. 49).

Tym samym Sąd Najwyższy nie znajduje podstaw do niestosowania w niniejszej sprawie zasady niedopuszczalności kwestionowania statusu sędziego (deklarowanej w art. 29 § 2 i 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym), co mogłoby sugerować wskazanie w pkt 1 lit. d postanowienia Wiceprezes Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-204/21 R Komisja Europejska przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej (ECLI:EU:C:2021:593). Powyższe rozstrzygnięcia, a przede wszystkim treść art. 179 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, nie pozwalają bowiem na ocenę kryteriów odnoszących się do okoliczności wyboru kandydatów na stanowisko sędziowskie przez Krajową Radę Sądownictwa, a w konsekwencji kwestionowanie skuteczności powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego przez Prezydenta RP, a tym samym ubezskutecznienia inwestytury, czego nie mogą w szczególności uzasadniać kryteria wskazane w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 19 listopada 2019 r. w sprawach połączonych C-585/18, C-624/18 i C-625/18, A.K. przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa oraz C.P., D.O. przeciwko Sądowi Najwyższemu, ECLI:EU:C:2019:982.

Niezależnie od powyższego jednak, również w świetle wyroków Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ewentualne wady procedury wyboru kandydata na urząd sędziego przed Krajową Radą Sądownictwa, nawet w razie uznania naruszenia Konstytucji RP w tym zakresie (poprzez stwierdzenie niezgodności z Konstytucją przepisów stanowiących podstawę procedury zakończonej powołaniem do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego), samodzielnie nie pozwalają na podważenie niezależności sądu rozpoznającego sprawę (wyrok TSUE z 29 marca 2022 r., C-132/20, w sprawie BN i in. przeciwko Getin Noble Bank S.A., ECLI:EU:C:2022:235), zaś samo powołanie przez Prezydenta RP na urząd sędziego jest niepodważalne (wyrok TSUE z 22 marca 2022 r., C-508/19, M.F. przeciwko J.M., ECLI:EU:C:2022:201). W niniejszej sprawie nie wskazano natomiast jakichkolwiek okoliczności, które wymagałyby weryfikacji niezależności Sądu *ad quem* ani Sądu Najwyższego na etapie rozpoznawania wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Biorąc pod uwagę powyższe Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c., orzekł, jak w sentencji.

jw